

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

3 Nunquid rectores multitudinis in legibus dispensare possint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

Distin-
ctio
Ad ter-
tiam.

tum ad alterum effectum, qui est obli-
gare, consuetudo non fortietur vim legis quan-
diu per actus illicitos increbuerit, ob ratio-
nem iam supra dictam, quia lex debet esse
æqua & iusta. Ad tertium respondetur,
quod multitudo priuatorum hominum in-
troducendum consuetudinem, duplici con-
ditionis esse potest. Aut. n. liberam con-
stituunt rempublicam, quæ seipsam sine
Principe gubernat, & tunc mos populi erit
consuetudo legis. Si tamen sub Rege aut
alio Principe degat. tunc (vt distum est)
consuetudo non per se est lex, sed qua-
tenus interpretatio est voluntatis Prin-
cipis.

ARTICVLVS III.

Virum refores multitudinis in legibus di-
spensare possint.

Primū
arg. par-
tis nega-
tiue.
Aristot.

Postquā in calce superioris quæst. dif-
finitum est, nō licere subditis nisi in
repentino periculo *ἐπιτηδεύει* uiri, ui-
dere nunc restat utrum saltem gubernato-
res multitudinis dispensare possint in le-
ge, illis casibus, quibus iudicauerint expe-
dire? Et arguitur a parte negatiua, Lex (ut
supra ex Iudoro monstratum est) fertur pro
bono communi, bonum aut commune nō
est pro priuato intermitteudū, siquidē (ut
Philosophus i. Ethic. auctor est) bonum
genus diuinius est quam bonū unius ho-
minis ergo non licet cum aliquo dispen-
sare vt contra legem faciat. Secundo, Deut.
i. præfctis hoc ponitur documentum: Ita
paruum audietis vt magnum, neque acci-
piatis cuiusquam personam, quia Dei iudi-
cium est. Alicui autem id indulgere quod
toti reipublice denegatur acceptio est per-
sonarum: ergo id minime licet. Tertio, in
legem diuinam & naturalem nulla cadit
dispensatio lex autem humana debet illis
esse conformis, utpote quæ ab illis deriva-
tur, ergo ueque in ipsa cadit. In contrarium
ait Apost. 2. ad Corinth. 9. Dispensatio mi-
hi credita est.

Arg. 2.

Arg. 3.

Paulus.

S. Tho.

Ad quæst. intelligentiam notandum
cum S. Thoma quod dispensatio proprie
importat cōmensurationem alicuius cōis
ad singula, hac. n. ratione paterfamilias
dispensator dicitur, quod unicuique pon-
dere quodam & mēsuratum oper. s. impe-
rat, tū & necessaria ex communi pena di-

tribuit. Pari ergo modo ille in republica
dicitur dispensator, cui incumbit ordine
& ratione disponere qualiter cōis lex sit a
singulis obseruando, Duabus ergo conclu-
sionibus ad quæstionē respondetur. Prior
est, illis, cui regimen incumbit multitu-
dinis, potestatem habet dispensandi super le-
ge humana in casibus certis & cum certis
personis. Conclusio ex illo principio sepe
antea resumpto colligitur. lex. n. huma-
na quia in communi posita est, comprehē-
dere non potest causas omnes singulares,
ob idq. viū venire potest, vt quæ incom-
muni ac plurimum congruens est, in per-
sona certa & causa deficiat quippe quod
eius obseruantia vel obstaculum sit melio-
ri bono vel alicuius mali occasio. Qua-
mobrem cum ille qui curam reipublice ge-
rit, vniuscuiusque salutē debeat conu-
lere, efficacis ratio præcipit, vt facultatem
tunc faciat tali personæ faciendi contra le-
gem. Secunda conclusio, Quando
caussa non occurrerit rationi consentanea
atq. in bonum commune relata, tunc
Prælatum pro suo libito dispensare, pecca-
tum est, aut infidelitatis aut impruden-
tiæ. Infidelitatis inquam, dum bono
communi non prospicit, sed suo aut al-
terius priuatae personæ. imprudentiæ au-
tem, si zelum quo affectus est boni pub-
lici prudentia non exornat, ne quam
explorata habeat perspectamq. causam
contra legem dispenfet. Quamobrem Chri-
stus redemptor noster, Luca 12 scriptum
est, difficile arbitrabatur, ut ambæ uir-
tutes in dispensatore coniungerentur. Aie-
bat. n. Qui putas est fidelis dispensator
& prudens, quem constituit dominus su-
per familiam suam? Quo hæc autem lu-
cidiora sicut nonnulla hic sunt consideran-
da. Insinuat se enim hic primum omni-
um fallacia, quæ nonnullos deuincit nem-
pe idem esse disputationem quod est *ἐπι-
τηδεύει*, eo quod dispensator nihil eis a-
liud videtur efficere, quam legem in ta-
li casu ex æquo & bono interpretari. At
uero secus res habet. Differunt. n. signi-
ficato quatuor hæc respectu legis, Irrita-
re, abrogare, *ἐπιτηδεύει* interpretari, &
dispensare, Irritare. n. est legem & uotū im-
pedire aut cassare, ne robur obtineat obli-
gandi. Vt si legem a ciuibus constitutam.
Rex nō probaret, neq. cōfirmaret, sed cas-
saret. Quemadmodum & pater post uo-
tum

Prima
conclu.

Suadet
conclu.

Secū da
conclu.

Quorū-
dā falla-
cia con-
funden-
tiū *ἐπιτη-
δεύει* cū
dispēsa-
tione.

Quid ir-
ritatio.

Quid ab-
rogatio

SOTO
de iure
Legibus
3
Dicit
15

Quid legis interpretatio.

Quid dispensatio.

Obiectio.

Solutio.

tum filij irritare supra quo si solum esset dispensare non posset. Legem uero abrogare, est postquam in habet in totum tollere, quam vis si usq. ad præ finitum duntaxat tempus positâ erat, tunc non tam proprie dicitur tolli quam impleri, Quo utiq. inter alios sensu ait. Christus, Non ueni legem soluere, sed adimplere. Interpretari autè per *ἐπιπέσειν* est ipsam declarare in tali casu locum non habere. At uero dispensare est quempiam subditorum a lege excipere, concessâ illi licentia & facultate sine qua legi esset obnoxius. Patet ergo discrimen quod *ἐπιπέσειν* non est subditum per licentiam eximere casu quo teneretur sed explicare quod in illo casu non tenebatur, dispensatio autem est licentiam concedere. Quare *ἐπιπέσειν* non solum Prælatis, uerum subditis (ut dictum est) competit, dispensatio uero tantum Prælatis. Sed arguis contra, si Prælatus non potest sine causa dispensare, sit, ut dispensatio nihil aliud sit quam declaratio causæ ob quam ratio legis in tali casu deficit, Nega ur consequentia. Nam etsi ratio legis in hac persona deficiat, non ideo pronius a vinculo legis enodatur. Aliud. n. est quod obseruatio humanæ legis rationi sit contraria, ubi *ἐπιπέσειν* locum habet, aliud uero quod ratio legis in hac persona deficiat, ubi nihil omnino necessaria est dispensatio. Exempla sunt: Sic carnes die uentura non comedere causa mihi esse uisime perire, possem *ἐπιπέσειν* uisus comedere, tamen licet ego castigatione carnis non indigerem, ob quam ieiunium indistum est, immo abstinentia & inedia aliquo mihi esset impedimentum studij, non ideo liber a lege fio, sed est causa ut mecum Prælatus dispenset non quidem interpretando, quod tunc me lex non comprehendit, sed etiam si me comprehendat præbendo mihi gratia maioris commodi licentiam, ut non sit mihi culpa non ieiunare. Item dum vetaret lex ignobiles homines & infames equos ascendere si occurreret eorum cuipiam casus, ut nisi se e quo eriperet manus hostium incidere, tunc *ἐπιπέσειν* eum docet lege se illo casu non obligari. At uero etsi contingeret quempiam illius classis hominem vitem esse bello, non subinde equo liceret uti, sed ramentum ratio dispensationis emergeret. Et pari mō loquendum est de uoto, Ex quo

fit quod dispensare non solum est mutare vnam obligationem in aliam, sed potest etiam fieri per remissionem ac relaxationem saltem in parte. Alioqui non esset dispensatio, sed mera commutatio. Vouisti difficilem peregrinationem Hierosolymitanam, occurrit autem causa publica Ecclesiæ, in cuius subsidium elemosynis opus est, potest illud uotum Papa in aliquam pecuniam commutare etiam minorem quâ essent itineris expensæ. At uero seiscitaris forte utrum penes solum Principē & Legislatorem situm sit dispensandi munus? Est .n. hoc argumentum a parte affirmatiua, quod dispensatio legis est quadam particulari eius abrogatio, abrogare autem legem eiusdem est functio cuius est concedere. Respondetur nihilominus eiusmodi potestatem in legis, licet plenaria ad solum Legislatorem pertineat, nihilominus, ut præfata ratio persuadet in casibus nonnullis penes inferiores quoq. gubernatores sitam esse. Primum, potestate a superiore delegata, quam vel iura inferioribus concedunt, vel consuetudo interpretatur: Ut dispensare in voto simplici, trib. exceptis. Mox facultate ordinaria, tam in suis proprijs legibus quam etiam in superioris. Potest in quam, Episcopus in legibus Papæ dispensare, vel iuris concessione, vel consuetudine. Præterea, in triplici rerum ordine, nempe si vel materia leuis est vel frequens casus, vel lex proprium bonum suæ ciuitatis, vel diocesis respicit. Sententia est Caietani 1.2. quæst. 97. art. 4. quâ suo sale conditam credo esse veram. Nam hac de causa Diuus Thomas, non interrogauit stricte, an Principes & Legislator, sed latius, an rectores multitudinis possint in legibus humanis dispensare? Rectores enim non solum Principes sunt uerum, & qui ad gubernaculum cuiusq. multitudinis sedent. Leuia autem censentur illa, quæ non præcepto proprie dicto obligante ad mortale, sed statuto posita sunt. Qua ratione Prælati nostri etiam Priores conuentuales dispensare possunt in esu cernium, in induendis lines, & in id genus cæteris. Frequentia deinde casuum causa est, ut possit Episcopus dispensare. Ut in ieiunijs, licet sit lex superioris, quoniam grauisimum esset onus, quoti s fertiōis quis dispensatione ieiunij egeret, adire Papam Hoc autem sic temperare, quod possit

Corollarium.

Quæst. Argm.

Ratio.

Caieta.

D. Tho.

Tempora- tio supe- rioris al- tioris as- fertiōis.

Causa dispensationis legitime

possit episcopus in diem aut in breue tempus cum assistente causa, super eiusmodi legibus dispensare: tamen in pro vita tora nescio. Et eadem ratione, si alter conjugū per incestum cum alterius consanguinea perpetratur inhabilis ad exigendum conjugale debitum fiat. Atque tunc presertim dum vel ob personæ pauperem, vel alia de causâ nō poteret ad urbem accessus. Secus si impedimentum antecederet matrimonium quod subinde contrahendum impediret in quo solus Papa dispensare potest. Præterea si peculiaris lex urbis extat, ne vel vinum, vel frumentum extrinsecus aduectur, ut proprij Vrbis fructus dispensandū, possit credo Prætor dispensare, secus tamen Episcopus in matrimonijs & ordinibus ad bonū publicū pertinētib. Causas vero quibus dispensator adduci ad dispensandum debet, explicat sancta Decret. l. q. 7. per totum scilicet tempus, utilitas, persona, qualitas. In summa quo cunctas complectaris, dispensatio fieri nō debet, nisi in commune bonum cedat, pro quo lex omnia constituit. Nam quantum periculi Reipublice inde constetur, vnde legum dispensatio, ab his priuatis respectibus & silendis causis fieri cæperit, locus in quo Ecclesia Dei iacet, apertissimo documento est. Nam si leges nihil aliud emolumentū in Reipublicam conferunt, quàm quod sint principi fructuosa, pernicijs sunt potius & labefactio boni publici. Ex enim inde, ut soli pauperes legibus coercantur, sed qui illis indigent, iudicantur nulli. Abiit ergo (quod an rea diximus) leges in hoc condi, ut sint legislatori peculium. Sed cum primum ratio ob quam late sunt, cessauerit, abrogandæ sunt, ne a ciuibus sit pretio dispensatio redimenda. Atsi percontaris virum causa sit dispensandi satis idonea, quod qui votum fecit, nequit illud sine graui difficultate & molestia implere (hæc enim est quæ frequentius obtendi conuenit) respōdetur, quod si difficultas in re ipsa sit, quia scilicet quis inconsulta prudentia, nec re satis perpensa, longum ieiunium in pane, & aqua vouit, aut pedestrem peregrinationem, suis cruribus imparē, temeritas illa causa est dispensandi. At vero dū difficultas non ex rei natura, sed ex prauo habitu vouentis proficiscitur, cum difficul-

tas ipsa abstinēdi ab inniqua consuetudine causa fuerit vouēdi, non est eadem in causam dispensationis reuocanda. Si vero postquam votum (exempli causa dicamus) ut Hierosolymitana peregrinationis, aut etiā religionis, emisisti, perpetuū tibi accidit morbus aut debilitas quæ tibi impedimento sit absolutus à voto es. At vero de voti dispensatione, peculiaris nobis institutus est octauus liber. Postremū ergo dubium restat, virum ille cum quo si ne causa dispensatus, unus in conscientia maneat? Respondent Iuri consulti, ut ex Innocentio colligitur in ca. Comad monasterium, de statu mona. & ex Panor. in c. non est voti, de voto, c. si eum Pontifice summo inferior sine causa dispensat, dispensatio non tenet, quia sub hoc dicitur illis concessa est dispensandi facultas: si vero Papa dispense tunc distinguendum est. Nam in his quæ de iure diuino pendent, quale est votum, & iuramentum si abique causa dispenset, dispensatio non tenet. Secus in his quæ sunt meri iuris positivi, quia a iure prius arbitrio pendent. Et quidem prior distinctio forsitan non tanta veritate pollet, nam in leges quæ a sua mere pendent ordinaria potestate, non est cur Episcopus non fungatur facultate qua Papa in suas. Posterior vero distinctio impedio quam maxime probabilis est. Et ideo in his quæ pendent de iure diuino, non solum dispensans peccat, verum, & formidanda dispensatio est, veluti casta, & nullius apud Deum valoris. Quapropter dum in pluralitate beneficiorum dispensat, & dum infans aut puer curā permittitur gerere animarum, & laicus monachis in Abbatem præficitur, & solenniter professus, vti Panor. infert, ad laxiorem ordinem, illum presertim qui tñ habet ordinis nomen, reuocatur, verendum est ratum nō esse & validum apud Deum. Quocirca tam qui eius modi dispensationes alijs procurant, quā ipsi qui petunt, grauius delinquant. In dē etiā si dispensatio sine causa teneret, non solum dispensare, & petere & procurare, peccatum est graue. In his autē quæ meri sunt positivi iuris, dispensatio sine eā a peccato nō excusat, verum tamē dispensatio tenet. Tameñ Caietan. loco citato & in sua Sūma, in verbo, dispensatio, neque in his paritas censet eorum conscientias, cum quibus

Postremū dubium. Solutio Iurisco. sultorū Annoe. Panor.

Resoluitur præfati auctores.

Probat posterior distinctio Inri. Caiet.

Soto de iure legibus dicitur 15

Dubitatio

Dissolutio

bus sine causa dispensentur. Et ratio eius est, quod licet tollatur ius positivum, superest nihilominus legis naturalis vis, quae est, ut
 Caieta. quis absque causa Reipublicae se oneribus subducat. Hoc autem nondum equidem mecum constitui, quantum valeat. Enimvero si exoneratio mea, oneratio esset aliorum, ut cum quis privilegium procurat quo se tributis soluendis absque causa subtrahat, unde aliorum vergit aggravatio, peccatum esset mortale. In ieiunijs autem non est ita planum: nisi ubi exemptus scandalum daret. Illo autem cessante fortan culpa non esset peior quam venialis.

Ad primū arg. Ad primum igitur argumentum iam responsum est, quod nihil dispensatio cum priuata persona legi obstat, et ipsi pro bono communi sit lata: quia talis dispensatio fieri non debet, ut bono communi noceat, imo ut eius augmentum cedat. Ad secundum vero responderetur quod nulla est exceptio personarum, licet non semper aequalia personis inaequalibus imperentur.

Ad secundū arg. Imo verò nihil iniquius aequalitate, ubi

persona non sunt aequales. Ad tertium iam supra responsum est de legum mutatione. Lex enim naturalis quantum ad precepta communia & generalia nullam potest habere fallentiam: & ideo indispensable sunt: in conclusionibus autem naturales est *vis* vim habet: cuius vitique virtute qui in deposito arma custodit, furibundo domino non confert. Dispensare autem in eisdem soli Deo competit: qui antiquitus dispensavit, ut plures vnus matrimonio sibi coniungeret. In legibus autem diuinis positivis quae non sunt de iure naturae, ipse quoque dispensare potest, vel cui ipse specialiter commiserit. Specialiter inquam, quia Papa, licet sit Christi vicarius, potestate ordinaria non potest super iure diuino dispensare. Apostoli vero specialiter ipsius commissione dispensarunt forma baptismi, ut fieret in nomine eius. Et Act. 15. tolerarunt, ut Christiani abstinerent à suffocato & sanguine: cum ritus illo iure diuino Christus abrogasset: qui salus est & redemptio nostra benedictus in saecula.

Ad tertium arg.

Finis libri primi de Iustitia & Iure.